

MODA TASARIMINDA TEMEL TASARIM ÖĞELERİNİN ÖNEMİ

Gözde YETMEN¹

ÖZET

Her tasarım disiplini bir ifade dilidir; moda giyim tasarımı görsel, elle tutulur yapısı ile insanların yaşam tarzlarının beden üzerinde yansıtıldığı biçimsel bir ifade şeklidir. Moda görünüşü ait olduğu kültürün değerlerinin ve zamanın estetik anlayışının güncellenen temsilidir. Bu makalenin amacı; moda kavramını ve yaratım sürecini temel tasarım öğeleri bağlamında yeniden ele almak; moda tasarımı alanında yeni başlayan öğrencilere, moda takipçilerine, moda tasarımcılarına ilham verici bir kaynak teşkil etmektir. Makalede, tasarlama sürecini belirleyen temel tasarım öğelerinin moda tasarımcısı bakış açısı ile beş başlık altında analiz edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Moda, Tasarım, Giyim, Yöntem.

Yetmen, Gözde. "Moda Tasarımında Temel Tasarım Öğelerinin Önemi". idil 5.22 (2016): 735-748.

Yetmen, G. (2016). Moda Tasarımında Temel Tasarım Öğelerinin Önemi. idil, 5 (22), s.735-748.

¹Yrd. Doç., Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarım Bölümü, gozdeyetmen(at)akdeniz.edu.tr

SIGNIFICANCE OF THE BASIC DESIGN ELEMENTS ON FASHION DESIGN

ABSTRACT

Every design discipline is a language; fashion is a unique cultural, visual and tactile one that moves and lives on human form. Fashion visually represents social perspective and cultural values, in time changing sense of aesthetics. The purpose of this article; fashion concept and creation process reconsidered within the context of the basic design principles. With the intention to create an inspiration source for fashion design students or fashion followers, even for fashion designers. In the article, the basic design principles determined on the design process with fashion designer perspective and analyzed under five headings.

Keywords: Fashion, Design, Garment, Process.

GİRİŞ

Moda tasarımı; ait olduğu zamanın ruhunu, dönemin yaşam tarzı dinamiklerini ve insanını giysiler ile anlatır. Moda tasarımı; tekstillerin, kumaşların insan beden formu ile diyalogudur. Giysi formunu biçimlendirmede kalıplar, dikişler ile kumaş insan bedeni üzerinde bir strüktür şekillendirir. Moda; yarattığı konsept ile yeniden biçimlendirdiği kadın/erkek silüetlerinde giysi formları, renkleri, desenleri, dokuları, kumaşları ile döneminin estetik anlayışını yansıtır. Güncel moda görünüş (look) ne kadar hızlı değişirse değişsin her tasarım disiplininde olduğu gibi moda giyim tasarlama sürecinde de temel tasarım öğeleri ve yöntemleri geçerlidir.

İnsan bedeni zaten doğa tarafından biçimlendirilmiştir. Moda giyim tasarımcıları yaratımlarında doğal beden formunu tekrardan taklit edip üzerini ikinci bir ten gibi kaplayan giysiler tasarlar veya tümüyle örtüp gizleyen giysilerle örtünme ihtiyacını karşılar ya da bir konsept yaratarak insanın hikâyesini anlatırlar.

Endüstri Devrimi öncesi tekstil ile giyim ürünlerinin işçiliği ve üretimi zanaata dayalı bir uygulamalı sanat iken; teknolojik gelişmeler makineleşmeyi getirir ve üretim biçimleri değişir. Endüstrileşme ile artan üretim hacmi, hızı da sektörleşmeyi beraberinde getirir ve ürünleri tasarlayacak tasarımcı ihtiyacı doğar. Her ihtiyaç sanayileştiği gibi tekstil ve giyim alanları da sanayileşir; üretim toplumu zamanla tüketim toplumuna dönüşür, beklentiler çeşitlenir; tasarımcılar böylelikle hedef kitlelere yönelik moda tasarımlar yapmak hedefi ile estetik beğeni dengesini kurma gayesini bir arada amaçlar.

Tekstil yüzeylerinin tasarlanmasından, kumaşa desen elde edilmesinden, tasarlanan kumaşın dokusuna, rengine, kumaş ile biçimlendirilecek giysinin formundan, süsleme detaylarına kadar tüm çizim, renklendirme, kalıp, dikiş aşamalarında temel tasarım öğeleri esastır. Moda tasarımcılarının; konsept oluşturmaktan koleksiyon hazırlamaya ve koleksiyonun sunumuna kadar faydalanabileceği temel tasarım öğeleri giysi ürün tasarımı ile ilişkilendirilerek makalede açıklanmaktadır.

Makalede nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Araştırmada yerli ve yabancı içerikli kitaplar, makaleler ve internet aracılığıyla ulaşılmış bilgi ve görseller ile desteklenerek vurgulanmaya çalışılan düşünceye kaynak teşkil etmesi amacıyla incelenmektedir.

Tasarım Temel Elemanları ve Moda Tasarımında Uygulanmaları

Tasarım sırasında görsel organizasyonların oluşması için kullanılan elemanlar, tasarım elemanlarıdır. Görsel anlatım dili nokta, çizgi, düzlem, hacim, renk, doku gibi bu elemanları ve aralarındaki ilişkileri içerir (Ching, 2007:2). Bunlar temel sanatta olduğu kadar moda tasarımcılarının da tasarlama süreçlerinin önemli bir parçasıdır. Temel tasarımın bilinen ve kabul edilen öğeleri: Nokta-çizgi-düzlem, hacim, doku, renk/ışık, biçim/form moda tasarımdaki kullanımları ile bağdaştırılıp, açıklanmaktadır.

Nokta-Çizgi-Düzlem: Moda giyim tasarımında yapılacak ilk iş, düşünülen modelin ilk ve genel görüntüsünün çiziminin yapılmasıdır. İkinci aşamada çeşitli uygulama detaylarına yönelik talimatları göstermek gerekmektedir. Giysi tasarımında yapılan bu çizimlerin uygulanabilir olması, modelin doğru olarak anlatılması, kullanılacak kumaş, malzeme ve süsleme detayları hakkında bilgi içermesi gerekmektedir.

Çizgiyi gösteren yapısal teknikler şöyle sıralanmaktadır:

Dikişler, pensler, kumaşı içeri kıvrırma, katlar, kırmalar, büzgüler ve lastikli şeritler,
Giysinin olan ya da algılanan kenarları örneğin; yaka kenarları, kollar, etek kenarları, paçalar, cepler veya kemerler,
Pililer, büzgüler, katlamalar ya da drapeler ile oluşturulan kırmalar veya katlar. Bir giysiyi şekillendiren ve bedene oturmasını sağlayan bu yapısal tekniklerdir. Bu tekniklerin kendileri veya aralarındaki kombinasyon giysi görünümünü önemli ölçüde etkilemektedir (Andersson, 1997:188).

Resim 1. Drape ile giyside çizgi oluşturma örneği: “MadameGrès”,

İpek jarse elbise, 1965.

(<https://www.metmuseum.org>).

1.2. Hacim: “Moda tasarımında hacim, her zaman kumaşın görünen yüzeyde kapladığı alanı ifade etmez. Siluetin genel görünüşünde kumaşın miktarı her zaman boyutunu da ifade etmeyebilir. Büzgüler, dar ve süslü pililer; kıvrımlar, katlamalar gibi metotlar kumaş hacminin düz yüzey üzerinde kontrolünü yönlendirir böylece bolca kumaş kullanarak dar, ince siluete sadık kalmakta mümkündür” (Volpintesta, 2014:76).

Kumaşa yüzeyine yapılan manipülasyonlar; kumaş hacminin algılanmasını değiştirir. Bazen tek parça kumaş bol, geniş vb. kullanılarak geniş ya da dökümlü silueter yaratılırken; çok miktar kumaş sıkı, büzgülü veya drapeli kullanılarak ince, dar silueter de yaratabilir (Bkz. Resim1). Bedenin orijinal formuna ek olarak, giysilerin değişik konstrüksiyonları hacimleri ile anatominin üzerinde dış görünüşte yeni bir siluet yaratır (Bkz. Resim2). Beden tela, balen, votka, biye, tarlatan gibi destekleyici materyaller ile desteklenerek veya giysiler plise, büzgü gibi teknikler yardımıyla ile kumaşın havada duracağı şekilde dikilerek siluette her hangi bir bölgeye dolgun hacim verilebilir. Belden büzgülü, robadan modeller, kemer, korse ya

da lastik bantlar ile istenilen alan daraltılıp diğer alanlar bol bırakılarak giysi bedene yeni bir form da kazandırabilir.

Giyside hacimli kalın örgüler, yünlü dokumalar, kuştüyü kapitoneler sıcak tutmayı vadederken; ince kumaşlar, bol, uzun, dökümlü modelli elbiseler (mumu dress) de serinlik hissinin sembolü olabilir.

Moda tasarımında hacim, dış görünüşü şekillendirmekte olduğu kadar giyen kişinin hareket potansiyeline uygun, rahat ve fonksiyonel kolaylıklar sağlaması gereken giyim ihtiyacını esas anlamda karşılayan en önemli tasarım öğesidir.

Resim 2. Hacmi ile değişen siluete örnek: “YohjiYamamoto”, siyah ve beyaz keçe altında örme etek, Sonbahar Kış 1996 hazır giyim koleksiyonu.

(<http://www.firstview.com>).

1.1.Doku:

Doğadan ödünç alınsın veya suni olsun dokular tekstillerde her zaman mevcuttur. Zaten tekstillerin kendilerine ait dokuları vardır ve yapıları itibari ile dokuya sahiptirler. Tasarımcıların kumaş seçimlerinde ilk bakışta renk ve desen önemli bir kriter olarak algılansa da duyuşsal anlamda kumaşların tene temasında verdikleri hissiyatta önemlidir. Tuşesi; sertliği, kalınlığı, ağırlığı, dökümü, yumuşaklığı, hafifliği, inceliği, mat, parlak veya şeffaf oluşu ve bu niteliklerin kombinasyonları da tasarıma bir doku kazandırır. Tiftik, havlu kumaş, çuval bezi, tül bent, gazlı bez, kırışık kumaş, yıkanmış ipek, kuzu derisi, Çin ipek, gofre, krep destekli saten, tüvit, şönil, el örgü, tül, mat jarse, dimi, vinil veya taş-yıkama denim, ham elyaf, flock yüzeyler vd. bunların her birinin dokusu kendine özgü ve farklıdır (Volpintesta, 2014: 141,142).

Az miktarda renk kullanımı dokunun daha dikkat çekici ve daha net algılanır olmasında etkindir. Kumaş yapısı oluşturmada dokuma ve örme gibi tekstil tekniklerinin yanı sıra örgü, boncuk işleme, nakış, makrome, kroşe, büzgü dikiş, pili vb. diğer teknikler de kumaş yüzeyinde ya da yapısında doku oluşturur (Bkz. Resim1). Abartılı veya abartısız, rengârenk veya desenli olsun ya da olmasın; bir kumaşa hareketliliğini ve tutumunu yine dokusu sağlar. Kumaşların son derece ince, dökümlü, havadar ve hafif olmaları ya da tersi yine dokuları ile ilgilidir. Doku ilk bakışta görsel olarak dikkat çeker, bir sonraki etkisi ise dokunma hissidir. Kumaş dokusuyla beğeni oluşturduğu kadar giyildiğinde konfor da sunmalıdır. Astar, dikiş yerleri, bitim işlemleri ya da kumaşın tersinin kullanılması gibi giysi dokusu kullanımında rahatlık sağlaması tasarımda önem arz eder.

Resim 3. Kumaş yüzeyinde doku yaratma örneği: “Hüseyin Çağlayan”, Sonbahar 2013 hazır giyim koleksiyonu.

(<http://www.vogue.com/fashion-shows/>)

1.4. Renk/Işık: Modada renk tasarlanan üründe ilk ve en dikkat çekici, çoğu zaman ürünün tercih ya da reddedilme sebebidir. Tasarımda yenilik duygusu modanın başlıca cazibe dinamiği sayılmaktadır. Genellikle ‘renk’ ile sezonlar arası fark yaratılır. Her mevsim yeni bir giyim sezonunu ve atmosferini renkler ile beraberinde getirir.

Renk, ‘gözün ışığı algılama biçimi’ olmanın ötesinde insanda fizyolojik ve psikolojik reaksiyon uyandırır. “Renkler duygusal tecrübeleri, statüyü, yazılı veya sözlü olarak iletmekte zorlanılan diğer tür bilgileri görsel olarak temsil etmektedir”(Hope&Walch, 1990; 81).

“Giyside renk ve renklerin bir arada kullanımı ile beden formunun algılanmasında manipülasyondan da söz edilebilir. Bedenin oran, orantısında illüzyon yaratmak; vurgulanmak istenen bölgenin öne çıkartılması ya da kusurların gizlenmesi yine renkler, tonları ve kontrastlarının bilinçli kullanımı ile mümkündür” (Volpintesta, 2014:17).

“Belirlenen moda trendlerinde her sezon farklı tasarım öğelerinin vurgulanmasına rağmen, insanların öncelikle renge tepki verdiklerine inanılmakta ve tasarımlarda önce renk seçimlerine dikkat edilmektedir. Bunun birçok nedeni vardır. Renk, giysinin yüzeyinde yer aldığı için ilk fark edilen unsurdur ve aynı zamanda renk; sosyal, kültürel iletişimde sembolik bir anlatım aracıdır” (Jackson, 2001: 23).

Resim 4. Sezon renk trendlerine ait bir örnek: İlkbahar Yaz 2016 sezonuna önerilen Pantone renkleri, “RoseQuartz” pembe ve “Serenity” mavi.

(<http://www.pantone.com>).

Tasarımcı hissettirmek istediği duygu durumunu en başta renk seçimiyle verebilir. Renkler sıcak, soğuk, birbirleri ile zıt veya uyumludur; aynı zamanda algımızı önemli ölçüde yönetir. Moda renklerin seçiminde, dünya genelinde makro renk trendlerini belirleyen ve sektörlere yayan söz sahibi renk otoriteleri vardır.

“PANTONE®firması, dünya çapında pek çok sanayi alanlarında doğru renk kodu iletişimini sağlayan renk sistemleri tedarikçisidir. Üretici, tasarımcı, perakendeci ve müşteri arasında doğru renk kodu iletişimini mümkün kılan standart bir renk dili olarak bilinir. Moda tasarımcıları profesyonel anlamda tekstil veya hazır giyim sektörlerinde Pantone’ye ait renk kodları ile çalışmaktadır” (<http://www.pantone.com/about-us>).

1.5.Biçim/Form:

Giyside form anlatılabilmek için öncelikle silueti açıklamak gerekir. Giysiler de tıpkı heykeller gibi üç boyutludur ve üç boyutlu formlar her açısı dikkate alınarak, düşünülerek tasarlanmalıdır. Giysiler genellikle ön ve arka beden kalıpları çıkartılarak kesilir yanlardan dikişler ile birleştirilir. Ancak yan dikişler her zaman esas teşkil etmezler. Ön beden ve arka beden birleştirilirken drapelerden, kumaş dökümlerinde de faydalanılabilir. Eski medeniyetlerde giysi kesimleri çok çeşitlilik göstermez. Örneğin sarı örtüleri kesimsiz biçimde vücudu sarar. Kimolar, kaftanlar, şalvarlar, paçolar ve tunik gömlekler değerli el dokumalarından veya desenli kumaşlardan minimal kesimle üretilir idi. Kumaş parçanın beden ile oranı, kumaşın dökümü ya da dokusu her zaman siluetin yalnız biçimi ve görselliği için etkilidir. Moda beden iler başlar; bedeni kumaşlarla sarar, örter ve anlık bir etki bırakırız. Bir giysinin boyutu, şekli ve karakteristik yapısı ilk bakışta anlaşılır ki bu silüettir. Giysinin sınırlarını belirleyen kontürler ve detaylar görsel olarak ikinci sırada etkindir (Volpintesta, 2014: 29, 30, 32) .

Giysilerin formlarıgörünüü belirler. Moda tasarımında giysi formu arayışlarında; iki boyutlu kumaşlara üçüncü bir boyut kazandırılarak beden siluetini biçimlendirir. Tarihsel süreçte değişen güzellik anlayışı insan bedeninin proporsiyonunu değiştirmektedir ve bu değişen beğeni anlayışına göre kumaşlara kesim, biçim verilir. Modanın dili için form/biçim temel teşkil etmektedir. Giyside form arayışlarında kumaş ya da kalıp üzerinden model geliştirme yapıldığı gibi, drapaj mankeni üzerinde model uygulamaları da yapılır. Giysi, iki boyutlu çizimden model uygulama aşamasına geçildiğinde üçüncü bir boyut kazanır ve uzunluk, genişlik, yükseklik ile esas hacmi bu noktada belirginleşir; şekillenir.

Renk nasıl bir görsel iletişim dili ise giysi formları da giyen kişinin genel

kişiliği, yaşam tarzı, alışkanlıkları veya günlük durumu hakkında izlenim sunan sessiz bir iletişim biçimidir. İnsanlar ilk bakışta henüz konuşmadan dış görünüşleri ile birbirleri hakkında genel yargılara sahip olurlar. Davranış biçimlerinden ve sözel iletişimlerinden bir adım önce birey dış görünüşü ve giyim tarzıyla dikkat çeker. Bu noktada vücudun hacmini vurgulayan ya da gizleyen, kişinin karakterinde veya yaşam tarzında öne çıkan konular hakkında ipucu veren yine giysiler ve silüet biçimleridir. En dramatik giysi formu değişimleri tarihsel süreçte kadın bedeni üzerinde yaşanmaktadır. Kadının toplumdaki yerine ve yaşayışına göre etek boyu, bel çevresi genişliği, yaka yüksekliği, kol uzunlukları, omuz genişlikleri, göğüs bedenleri, kalça ebatları giderek form değiştirir ve farklılaşan niteliklerini betimler. Örneğin 1980'lerin kadın imajı için; geniş ve votka destekli omuzlar beden oranlarıyla oynanarak ön plana çıkartılır böylece karşı cinsin güçlü görünümünü vurgulayan form ödünç alınarak toplum genelinde 'güçlü kadın' algısı yaratmak amaçlanır.

Alfabetik Silüet Formları şekil sırasıyla: "A", "H", "T", "T", "V", "X", "Y".

Geometrik Silüet Formları şekil sırasıyla: Çadır, Çan, Balon.

Tarihsel Süreçte Silüet Formları şekil sırasıyla: Ampir, Çarliston, Prenses.

Diğer Silüet Formları şekil sırasıyla: Simetrik, Asimetrik, Lale, Denizkızı, Varil.

Resim 5. Genel hatlarıyla dört ayrı grupta silüet formları gösterilmektedir: Alfabetik silüet formları, geometrik silüet formları, tarihsel süreçte silüet formları, diğer silüet formları.

Resim 6. Giyside form arayışları, bedenin formunu dolgu malzemeleri ile değiştiren silüete örnek:“ReiKawakubo”, “DressMeets Body BodyMeetsDress”

CommeDesGarçons Bahar Yaz Koleksiyonu, 1997.

(<http://www.vogue.com/>)

SONUÇ

Yapılan araştırmanın neticesinde, moda tasarım alanında tasarım öğelerinin uygulanmasının önemli ve geçerli olduğu görülmektedir. Tek bir yayına sığdıramayacak kadar çeşitliliği ve derinliği olan konunun daha detaylı olarak incelenip üzerinde durulması gerekmektedir. Moda tasarım eğitiminde tasarım öğeleri ve yöntemleri temel ders olarak anlatılmalı ve anlaşılmalıdır. Her tasarım alanında olduğu gibi insana hitap eden, insana dair yaşantıya örtünme, korunma vb. fonksiyonellik katması beklenen moda alanında da estetik beğeni zaman zaman tasarımla çözülmesi gereken ihtiyaçların önüne geçebilmektedir. Tasarım öğelerinin moda ile doğru biçimde ilişkilendirilmesi, giyimde fonksiyon ile estetik önceliklerinin dengesinin kurulmasına fayda sağlayacaktır. Moda elbet arz talep sonucu değişmektedir; fakat sadece karşılıklı beklentiler ile şekillenmez; dünyada olan biten her olaydan sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik, kültürel, sanatsal durumdan etkilenerek güncellenmektedir. Sürekli değişen modalar arasında yaratımları ile kalıcı olmak isteyen tasarımcılar ya da tasarımcı adayları; zamana meydan okuyan, her dönemde yeniden kullanılabilir zamanı geçmeyen kreasyonlar üretebilmek için yaratıcılık süreçlerinde tasarım öğe ve yöntemlerini dikkate almalıdırlar.

KAYNAKLAR

Ching, Francis, *D.K. Architecture: Form, Space, & Order*. John Wiley&SonsInc., USA, 2007.

Gu, Wen; Liu, Xiaogang. "System of Color Resource Management for Fashion Color Forecasting". Management and Service Science (MASS), 2010 International Conference on Wuhan, 2010.

Hope, Augustine; Walch, Margaret. *The Color Compendium*. Van Nostrand Reinhold Publishing, New York, 1990.

Jackson, T. *Fashion Marketing Contemporary Issues*. Butterworth-Heinemann, Oxford, 2001.

Kırışlıoğlu, Olcay, T. *Sanatta Eđitim, Grmek, đrenmek, Yaratmak*. 2. Basım, Pegem A Yayınları, Ankara, 2002.

zsoy, Vedat. *Grsel Sanatlar Eđitimi*, Gndz Eđitim ve Yayıncılık, Ankara, 2007.

Volpintesta, Laura. *The Language of Fashion Design: 26 Principles Every Fashion Designer Should Know*, Rockport Publishers, USA, 2014.

<http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=5577096>

<http://www.pantone.com/about-us>

<http://www.vogue.com/fashion-shows/spring-1997-ready-to-wear/comme-des-garcons/slideshow/collection#57>

<http://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2013-ready-to-wear/chalayan/slideshow/collection>

<http://www.metmuseum.org/search-results#!/search?q=madame%20gres>

http://www.firstview.com/collection_images.php?id=6874#.VvvZZOKLS01

<https://www.pantone.com/rose-quartz-and-serenity-embody-the-tranquility-and-inner-peace-consumers-yearn-for?from=topNav>